

הנהגות ערב ראש השנה וראש השנה

ע"פ שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

3	חלק ראשון · הכנות ערב ראש השנה
3	תענית ערב ראש השנה
3	קריאת פרשת "והיה כי תבוא"
3	התרת נדרים
3	ההליכה לבית העלמין — ולמי פונים
3	תספורת ורחיצה — למה אנחנו לא כמו הגויים
4	צדקה בערב ראש השנה
4	פדיון נפש — ומשל הנחש
4	הפרשת חלה
5	משלוח מנות לעניים
5	טבילה — ותשעה קבין
5	הכנת התפילה והפיוטים
5	הדלקת האורות
5	תפילת מנחה האחרונה של השנה
6	חלק שני · ליל ראש השנה ותחילת התפילה
6	הדלקת נרות
6	קבלת שבת קודם השקיעה
6	הפיוט "אחות קטנה"
6	"תקעו בחודש שופר" — המזמור וטעמו
6	הבכייה בתפילה — הדמעות כנסכים
7	ארבע פעמים "חיים" — כנגד מה?
7	ארבעה שחשובים כמת
7	"אתה גיבור לעולם ה'" — כוונת השם אג"א
7	"אב הרחמים" ו"ובכן" — הכנת המרכבה
8	צדיקים, ישרים וחסידיים — שלוש לשונות
8	"תן כבוד לעמך" — סולם המדרגות
8	"תקווה טובה" — כלים, צלמים, מוחין, אורות
8	"כי תעביר ממשלת זדון" — על מה מכוונים
9	חלק שלישי · המשך התפילה והסדר בבית
9	"ותמלוך" ו"המלך הקדוש"
9	"אתה בחרתנו"
9	"וידע כל פעול" — ארבעת העולמות
10	"ודברך מלכנו אמת וקיים לעד" — ההבטחה לאדם הראשון
10	"עושה השלום" — סוד המלאך
10	"ויכולו", ברכת מעין שבע וקדיש תתקבל
10	מזמור כ"ד — שלושה טעמים לפרנסה
11	ברכות "שנה טובה" — ואפילו קטן מברך את הגדול
11	הבית: שלום עליכם, הדסים ואשת חיל
11	"פתח אליהו" ותפילות ליל ראש השנה
11	קידוש ו"שהחיינו"
12	סוכר בלחם

חלק ראשון · הכנות ערב ראש השנה

רבותיי, אנחנו נעשה כמה דברים קצרים לגבי ליל ראש השנה, כי יש הרבה עבודה.

תענית ערב ראש השנה

ביום ערב ראש השנה יש נוהגים לצום. והטעם — שכתוב, שאדם שצם בערב ראש השנה **מוחלים לו שליש מהעוונות**. אחר כך יצום בעשרת ימי תשובה — שליש שני; וצם ביום הכיפורים — שליש שלישי. ואז נמחלים לו כל עוונותיו.

קריאת פרשת "והיה כי תבוא"

אומר **רבנו חיים פלאג'י**, שביום ערב ראש השנה יאמר את הפרשה של "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ", ויאמר את כל הסדר עד "כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר", עד:

הַשְׂקִיפָה מִמַּעֲוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וּבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ.

ואומר הקדוש ברוך הוא: **"גביתי חובי מהאיש הזה"**.

מה העניין "גביתי חובי"? מה האיש הזה עשה? אלא כיוון שאדם אינו כפוי טובה, ועומד ומודה לשם יתברך על כל מה שעשה איתו. גם אם אין לו אדמה — הוא עובד בעבודה, יש לו מפעל, או שהוא עובד במפעל, איפה שהוא נמצא — הוא מודה לשם. עברה שנה, ואנחנו מודים להשם. ולכן נוהר בזה כמה שאפשר.

התרת נדרים

עוד דבר — **לא לשכוח לעשות התרה**. אם זה ביום חמישי בלילה, ואם ביום שישי עצמו בבוקר — לעשות התרה: שכל הנדרים והשבועות והקללות והאלות והשמותות, כל הדברים הרעים והאסורים, כל מיני דיבורים — אנחנו מתחרטים בהם ומבטלים אותם מעכשיו. ואז עושים לך התרה.

ההליכה לבית העלמין — ולמי פונים

יש נוהגים ללכת לבית העלמין. למה? אחד — שהמתים יתפללו עלינו. ועוד אחד — הגמרא מביאה שני טעמים: שאנחנו אומרים לקדוש ברוך הוא, שאם אינך מרחם עלינו — אנחנו כמו מתים. אז לכן הולכים לבית העלמין.

אבל צריך להיזהר שלא יבקש מהצדיק עצמו. היום זה נהיה כמו עבודה זרה — סליחה שאני מדבר כך — אבל לומר לצדיק "תתפלל עליי", אסור להגיד ככה. כי כתוב בפסוק: "מִי פֶה אֶלְהִינוּ בְּכָל קְרָאנוּ אֱלֹהֵינוּ", והתלמוד ירושלמי כותב: **"אֱלֹהֵינוּ — ולא למלאכיו; אֱלֹהֵינוּ — ולא לצדיקינו"**. אל תהיה צועק לא לגבריאל, ולא למיכאל, ולא לרפאל — אלא תגיד לקדוש ברוך הוא בלבד.

אז מה אנחנו אומרים שם? אומרים לקדוש ברוך הוא: בזכות הצדיק הזה שקבור פה, ובזכות מעשיו הטובים שעשה כל ימיו — שיעמדו לנו, שתהיה לנו שנה טובה ומבורכת, אמן. זה העיקר, וזה כל הסיפור — ולא לעשות יותר מדי דברים אחרים, שיש בהם חסרונות, ודברים שאינם ראויים לעשות אותם.

תספורת ורחיצה — למה אנחנו לא כמו הגויים

עוד דבר טוב — **להסתפר בערב ראש השנה**, או יום-יומיים קודם. למה?

התלמוד ירושלמי במסכת ראש השנה כתב, שאין אנחנו כמו הגויים. גוי, אם יש לו משפט — מתאבל, מגדל שער, משאיר את הציפורניים, לובש קרעים, ובא לבית המשפט. אבל אנחנו לא כך: לנו יש אבא בשמיים שהוא מרחם עלינו. נכון שאנחנו הולכים למשפט — **אבל בחסדיו אנחנו בטוחים ועל רחמיו אנחנו סומכים**.

ולכן אנחנו מסתפרים ומגלחים מה שצריך, ועושים כל מה שצריך, וגם הולכים להתקלח ולהתרחץ לכבוד היום הגדול הזה. ובה אנחנו שמים מבטחנו בשם יתברך ולא דואגים.

צדקה בערב ראש השנה

עוד דבר — **לא לשכוח לתת צדקה באותו יום**. גם אלה שנותנים צדקה לפני כן — יפה הם עושים, בפרט פדיון נפש — אבל כדאי להוסיף עוד איזו פרוטה או איזה שקל, שייתן גם ביום הזה, כדי לבטל ולסתום פיות המקטרגים.

כי כך כותב **רבי מנחם רקנאטי**: בשעה שאתה נותן צדקה, כל החיצונים בורחים ומסתלקים ואינם יכולים לדבר מילה. ולכן, אנחנו רוצים לסתום את פיות השטנים — אז נותנים צדקה בערב ראש השנה. ואפשר לתת אותה לידי הגבאי אחרי ראש השנה, אבל יפריש אותה באותו יום.

פדיון נפש — ומשל הנחש

וגם טוב לעשות **פדיון נפש**. בלי נדר אנחנו עושים, והשם ייתן לנו חיים. לוקחים 160 פרוטות כסף — כסף טהור. והכסף הזה הוא בגימטרייה "צָלָם": "כָּסֶף" בגימטרייה "צָלָם", 160. ואז אתה לוקח את זה ועושה את הפדיון — לצרף את המספרים לפי שמות הקודש שיש, שעל ידי זה אתה ממתק את כל הדינים, ועל ידי זה נקרע רוע גזר דינו של אדם.

ויש עניין גדול בפדיון. למה? **כיוון שהוא דומה לנחש**. כך כתב הזוהר הקדוש: שבתחילה, כשבא הקדוש ברוך הוא לברוא את העולם, באו עשרים ושתיים האותיות. נכנסה אות פ"א ואמרה: רצונך שתברא בי את העולם, שאני "פורקן" ואני "פְּדוּת". אמר לה: רוצה — אבל יש בדך גם "פִּשְׁעִי", בר מינך.

שאל רבנו האר"י: למה היא אמרה לו דווקא "פורקן" ו"פְּדוּת"? מה זה "פורקן"? אלא — הנחש, כשהוא אורב, מה עושה הרשע הזה? מסתובב בעיגול, הזנב שלו בחוץ והראש שלו בפנים; וכשהוא רואה טרף, רוצה לקפוץ עליו ולהכיש אותו.

ואז, כשאתה רוצה לעבור והוא אינו נותן לך לעבור — מה אתה עושה? אתה לוקח איזו ציפור או איזו צפרדע וזורק לו. אפילו צפרדע מגומי — הוא חושב שזה אמיתי. תזרוק לו ותמשיך; נתת לו משהו — ואתה ניצלת. **"צָדִיק מַצְרֶה נֶחֱלָץ, וַיָּבֵא רָשָׁע תַּחֲתָיו"**.

ממילא, לכן על ידי הצדקה אנחנו פוידים את עצמנו. והפדיון הזה טוב לו ולכל בני ביתו התלויים בו — יש לו אישה, ילדים, בנים, בנות — הפדיון שהוא עושה הוא בעדו ובעד כל בני ביתו, כמו שכתוב בפסוק: **"וְכָפַר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קָהָל יִשְׂרָאֵל"**.

אז זה עניין גדול, הפדיון נפש. הפדיון שנעשה היום מחירו 32 ש"ח בדיוק — לא 160, ולא 280, ולא 930, וכל מיני מספרים של כל מיני סחטנים למיניהם — אלא 32 ש"ח, מחיר ארבעה גרם כסף טהור פלוס מע"מ. זה הסדר.

הפרשת חלה

ואחר כך לא ישכח — יגיד לאישה **להפריש חלה**. מה זו חלה? גם אם אין אופים בבית, אבל קנית מיני מאפה ואינך יודע אם הפרישו חלה או לא הפרישו — אולי ישכחו. אז זה הזמן לעשות את ההפרשה.

איך עושים? לוקחים פירור אחד קטן מאחורה, שלא ייפגס הכיכר, ואומר "הרי זו חלה", וזורק אותה במקום שאין עוברים ושבים. ובזה יוצא ידי חובה של מצוות חלה. וכך כדאי בכל מין מאפה שאדם לוקח במשך השנה — אם זו וופלה, אם זה כל דבר, אפילו פיצה — תפריש חלה. וזו הדרך.

משלוח מנות לעניים

אחר כך, מה יש לנו לעשות? בעל "פרי חדש", הרב של ירושלים, היה נוהג לשלוח מנות לעניים. והוא הביא את הפסוק בנחמיה: "וְשִׁלְחוּ מִנּוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ". אז יש עניין לשלוח מנות.

טבילה — ותשעה קבין

אחר כך ילך לבית הטבילה. כמה זמן קודם? **שעתיים לפני חצות**. אז בעשר וחצי כבר ילך לבית הטבילה, וייכנס ויטבול כמה טבילות שהוא יכול, וייצא מהר. ומותר להתקלח אחרי הטבילה. מי שאין לו מקום לטבול, או שיש לו סיבה שאינו יכול ללכת — ישפוך עליו **תשעה קבין**. מה זה תשעה קבין? יעמוד מתחת למקלחת דקה וחצי, ואז המים יזרמו על כל גופו — ובזה יהיה טהור.

הכנת התפילה והפיוטים

עוד מה יש לנו? גם **צריך להכין את התפילה**. השולחן ערוך כתב בפירוש, שכל תפילה שאומרים אותה מ־30 יום ל־30 יום — צריך להכין אותה. ואפילו ברכת הלבנה, כיוון שלא תמיד יש פחות מ־30, ולפעמים יותר מ־30 מאז שבירכת. כל שכן ראש השנה.

וגם הפיוטים — טוב ללמוד אותם, וגם לראות את המפרשים שלהם. הפיוטים כולם נכתבו על ידי צדיקים קדושי עליון: **רבי אברהם אבן עזרא**; **רבי שלמה אבן גבירול**, שהיה גאון גדול, תלמידו של הרי"ף; **ורבי יהודה הלוי**, זכותו תגן עלינו; ועוד ועוד כתבו את הפיוטים האלה.

לכן כדאי מאוד להכין אותם, ולזכור ולדעת מה פירושם, ולדקדק בכל מילה ומילה — שלא יאמר דבר שאינו הגון.

הדלקת האורות

אחרי זה, גם מדליקים אורות — גם בבית וגם בבית הכנסת. למה? "**על כן פִּאֲרִים כְּבֹדוֹ ה'**". אמנם הגמרא דיברה על יום כיפור, אבל גם ביום ראש השנה — מאירים אורה לכבוד השם יתברך.

והגמרא אומרת בברכות, שיש אורה גם לכבוד הציבור שבאים, כיוון שבא ציבור גדול. אנחנו מדליקים את כל האורות כדי שתהיה שמחה. וטוב לנקות אותם לפני כן, כבר בימים האלה, מאבק ומכל מיני לכלוך — כדי שיהיה דבר מסודר.

תפילת מנחה האחרונה של השנה

אחר כך יתפלל מנחה, ויקדים אותה קצת היום. נכון שזה סוף חודש, סוף שבוע וסוף שנה — **אבל זו התפילה האחרונה של השנה, והיא מעלה את כל התפילות כולן**.

איזו תפילה שחיסר אותה במשך השבוע, במשך השנה או השנים שעברו; או שדילג ושכח "יעלה ויבוא", שכח "אתה חוננתנו", שכח מה ששכח — התפילה חסרה שם, ויש שם נורה אדומה דולקת בגיליון שלו למעלה. אז על ידי תפילת המנחה הזו, שיתפלל אותה בכוונה, הוא מתקן אותן. ואחר כך אפשר לתקן גם בתפילות של ראש השנה.

חלק שני · ליל ראש השנה ותחילת התפילה

הדלקת נרות

אחרי זה מדליקים נרות בבית ומברכים — גם נרות שבת וגם נרות יום טוב, ויכין גם את של מחרת. **ביום הראשון**, שהוא שבת — מדליקים לפני, מוקדם, כמו בשבת. **וביום השני** — אל תעשה קידוש עד שידליקו. ויכין נרות של 48 שעות. ואל תאמין למה שכתוב על האריזה — אני קונה של 36 ושל 48, וזה דולק בקושי 40 שעות.

קבלת שבת קודם השקיעה

קבלת שבת צריכה להיות **קודם השקיעה**. איך יאמר "בואי כלה, שבת מלכתא" וכבר נעשה לילה חשוך? אז מה יעשה אדם שבבית הכנסת מאריכים במנחה? באמצע — אחרי שהתפלל מנחה ואמר את העמידה — יעמוד ויאמר: "בואי כלה, בואי כלה, בואי כלה, שבת מלכתא". וגמרנו, והוא מסודר: הוא קיבל את השבת.

הפיוט "אחות קטנה"

אחרי זה קוראים את הפיוט "**אחות קטנה**" — "תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ, תִּחַל שָׁנָה וּבִרְכוּתֶיהָ". את הפיוט הזה כתב **רבי אברהם חזן** עליו השלום. הוא כתב כמה פיוטים נעימים שמדברים על מעלת השנה הזאת והשנה החדשה הבאה עלינו לטובה, ומעורר רחמי שמיים על עם ישראל שנמצא בגלות — והשכינה איתנו סובלת בגלות. אז זה עניין גדול מאוד לומר את "אחות קטנה". ואנחנו אומרים את כל הקטעים. יש שם קטע שהמדפיסים לא הבינו והשמיטו, מפני שהייתה אז צנזורה — העלילו על היהודים שהם רוצים להקים מרד, מדינה בתוך מדינה, ולכן היו כאלה שהשמיטו את זה. אבל אנחנו לא חוששים, ברוך השם, ואומרים הכל כרגיל.

"תקעו בחודש שופר" — המזמור וטעמו

ועוד יש לנו לומר שם את המזמור: "הִרְנִינוּ לַאלֹהִים עֹזְנֵנוּ, הִרְיֵעֵנוּ לַאלֹהִי יִצְקֵב. שְׂאוּ זִמְרָה וְתִנּוּ תָךְ, כְּנֹר נְעִים עִם נָבֶל. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר, בַּפֶּסַח לַיּוֹם חֲגֵנוּ. כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, מִשְׁפָּט לַאלֹהִי יִצְקֵב". למה "חוק"? כי נגזר כמה תאכל וכמה כסף תרוויח השנה — חוק לשנה. אומרת הגמרא, שנאמר "**הִטְרִיפְנִי לְחֵם חֻקִּי**" — נגזר כל זה. וגם יוסף הצדיק יצא מהבור במצרים ביום ראש השנה, וכן אומר שם: "**עֲדוֹת בֵּיהוֹסֵף שְׂמוּ בְצִאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם**". ויש שם בגמרא בראש השנה רשימה שלמה — אילו גאולות היו ביום ראש השנה. זה יום גדול. ואם נזכה — ניגאל, ובעזרת השם "תקע בשופר גדול לחירותנו".

הבכייה בתפילה — הדמעות כנסכים

עכשיו התפילה עצמה. יש פוסקים שכתבו **שטוב שיבכה**. הבכייה בתפילה חשובה מאוד, כיוון שאנחנו נמצאים בדין ואף אחד לא יודע מה איתו. ולא רק על העוונות שהוא עשה — גם על הגלגולים שעברו, ומי יודע כמה גלגולים היו.

לכן יוריד דמעות, ועל ידי זה — כמו שלמדנו — זה כאילו הקריב קורבן עם נסכים, רביעית ההין. מה הם הנסכים? **הדמעות שאתה מוריד** — ואז התפילה עולה.

ארבע פעמים "חיים" — כנגד מה?

עכשיו, יש ארבע פעמים "חיים": "זְכַרְנוּ לְחַיִּים", "מָלַךְ חַפְץ בְּחַיִּים", "וְכָתַבְנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים", "לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים". למה ארבע פעמים? יש כמה ביאורים, וזה הביאור הפשוט:

א. אם יש לו איזה עוון, ובגלל אותו עוון שנתפס בו יכתבו אותו חס ושלוש — לכן אומר "זכרנו לחיים": ריבונו של עולם, תכתוב אותי בספר חיים.

ב. לפעמים מגיע הזמן שלו, הזמן הקצוב, שנאמר "יְיֹזֵם הַמָּוֶת מִיּוֹם הַנִּלְדוּ" — הגיע התאריך שלו השנה, חס ושלוש. אז הוא מבקש מהשם אריכות חיים, שיאריך ימיו. וזה מועיל, כי זה יום שהתפילה עולה.

ג. לפעמים לא נגזר עליו למות, אבל הוא הלך למקום סכנה — עלה על פיגום והפיגום אינו בסדר — ואז הוא גרם לעצמו שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. או שהתקוטט עם איזה אויב, ולא תיאר לעצמו שהאויב הזה רשע מרושע; ואויב, שהוא בעל בחירה, יכול להרוג אותו גם אם לא נגזר עליו למות. אז מה אני עושה? אני מקדים תפילה ומבקש עוד חיים.

ד. לפעמים הוא הולך ככפרה על בני דורו, או שמחליפים אותו במישהו אחר — אז מבקש גם על זה.

אלה ארבעה מיני מיתות, ועל ארבעתם אנחנו מבקשים — בכל עשרת ימי תשובה, בכל התפילות, בשבתות וביום הכיפורים, מראש השנה ועד יום הכיפורים. יש בזה מעלה גדולה מאוד.

ועוד — הם כנגד ארבעה: **חיים בעולם הזה**; **חיים בעולם הבא**; **חיים בימות המשיח**, שנזכה לראות את המשיח ולחיות איתו; ו**שנזכה לראות בתחיית המתים** ולחיות יחד איתם.

ארבעה שחשובים כמת

ועוד יש ארבעה שנקראים "כמת":

עני חשוב כמת, שנאמר "כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁם" — והם היו דתן ואבירם.

סומא חשוב כמת, שנאמר "בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמֵת עוֹלָם".

מצורע חשוב כמת — כמו שנאמר על מרים: "אֵל נָא תְּהִי כְּמֵת... אֲשֶׁר בָּצִאתוֹ מִרְחֻם אִמּוֹ".

מי שאין לו בנים חשוב כמת — ראינו אצל רחל אמנו, שאומרת: "הִבָּה לִּי בָנִים, וְאִם אֵין מִתָּה אֶנְכִּי".

אז תתפלל על ארבעה אלה, שיהיו להם חיים ושירפא אותם הקדוש ברוך הוא; וגם שאנחנו לא נבוא לידי זה, ולא יהיה מישהו מזרעו כזה.

וגם על **ארבע הגלויות**: גלות בבל, גלות מדי, גלות יוון, וגלות אדום — והגלות הזאת קשה מכולן, גלות אדום.

"אתה גיבור לעולם ה'" — כוונת השם אגל"א

ב"אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם ה'" — לכוון בשם קדוש. זה שם שמבטל גזרות קשות ורעות. תראה בכוונות של הרש"ש שבפתיחת ההיכל, שם השם הקדוש הזה, וכשהוא בא במקורו הוא מבטל מעלינו כל גזרות קשות ורעות.

אומר רבנו האר"י, שאם תחלק את הדל"ת — נעשה גימ"ל, ואז יוצא **אגל"א**: ראשי תיבות "**אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנִי**".

אז תכוון שם בשם הזה שיאיר בדך; והשם הזה יגרום לך שתינצל מכל אויב רע ומכל סכנה במשך כל השנה. וגם הוא שר התורה — תזכה לתורה. וזה שייך בכל תפילה, שהרי "אתה גיבור לעולם ה'" מופיע בכל תפילה.

"אב הרחמים" ו"ובכן" — הכנת המרכבה

אחר כך, אחרי "אתה גיבור", מוסיף "מי כמוך אב הרחמים". במוסף אומר "אב הרחמים", וכן במנחה של שבת — למה? שאז מתעוררים הרחמים העליונים.

אחר כך אומר ארבע פעמים "ובכן". אתה מכין מרכבה לקדוש ברוך הוא; ואם אתה מכין — אתה מצטרף למרכבה, וגם לנשמה שלו אחר כך תהיה מרכבה. מה היא המרכבה? מימין בא אברהם, משמאל יצחק, מקדימה יעקב, ומאחורה דוד המלך.

צדיקים, ישרים וחסידים — שלוש לשונות

ואחרי זה: "ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלזו, וחסידים יברכה וגילו". למה אמר שלוש לשונות? **צדיקים** — אלו שעושים לפי הדין.

חסידים — עושים לפני משורת הדין. נגיד: הוא צריך לבוא לבית הכנסת בשעה שבע, והוא מגיע בשש וחצי — זה חסיד.

ישרים — אינו עושה לשם ממון ולא לשם איזה דבר, אלא הכל נטו לכבוד השם יתברך; זה נקרא "ישרים יעלוזו".

לכן הביא שלוש. **אין שום מילה מיותרת בתפילה** — צריך לדעת, זו מעלה גדולה מאוד.

"תן כבוד לעמך" — סולם המדרגות

ואז אומר: "ובכן תן כבוד ה' לעמך, תהלה ליראיך ותקנה טובה לדורשיך, פתחון פה למיחלים לך".

"תן כבוד לעמך" — כבוד זו תורה; וזה כולל את ההמונים.

"תהלה ליראיך" — יש בתוך ההמונים אנשים יראי שמיים, שכל הזמן יראת שמיים מול עיניהם.

"ותקווה טובה לדורשיך" — אלה שחוקרים ולומדים את התורה לעומק, ורוצים לדעת עוד מה יש בתורה ומה התורה מבקשת מאיתנו לעשות. זו מעלה יותר גדולה.

"תקווה טובה" — כלים, צלמים, מוחין, אורות

מה זו "תקווה טובה"? אומר רבנו האר"י, שיש לאדם נשמה בתוך הגוף, וסימנם "כל צמא" — ראשי תיבות: כלים, צלמים, מוחין, אורות.

כלים — זה הגוף.

צלמים — "בפצלם אלהים", המעטף את האדם ושומר עליו, ועל ידי זה הוא ניצל מכל מיני דברים. לכן תראה, לפעמים אדם נופל — למה? הצלם באותו רגע הלך, שנייה אחת עזב אותו, ונופל.

מוחין — שמות הוי"ה.

אורות — שם הוי"ה שהוא נרתיק לנשמה, ובפנים הנשמה, שהיא חלק אלוה ממעל.

אז אומר "ותקווה טובה לדורשיך" — תן לי **תיק לנשמה**, שהתיק יהיה נקי; שיהיה תיק לעד החיים, לעד החוכמה, לעד עבודת השם — ולא תיק של מס הכנסה. וכך כתב רבנו האר"י, ומובא במחזור לכוון שם "תיק וי".

ועוד: יש תקווה שאינה טובה — "למלשינים אל תהי תקנה" — לכן אמר דווקא "תקווה טובה".

"כי תעביר ממשלת זדון" — על מה מכוונים

אחר כך: "כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ". לא יכוון על שום ממשלה — זה לא יעזור, זה נופל וזה קם, זה נופל וזה קם.

אנחנו רוצים סוף לממשלת הזדון שנמצאת למעלה, שהיא הסטרא אחרא, שמיום שנחרב בית המקדש תקעה יד בבית המקדש העליון. בבקשה — תעביר אותה, תעקור אותה משם; ואז גם בתי המשפט כאן ייפלו.

ועוד כותב רבי שמשון מאוסטרופולי: אנחנו אומרים בחגים "ואין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לַעֲלוֹת וְלִרְאוֹת לְפָנֶיךָ... מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה בְּמִקְדָּשְׁךָ". והוא שואל: איזו יד נשתלחה במקדשך? ואומר: שביום שנחרב בית המקדש נכנסה יד של הסטרא אחרא לתוך המקדש העליון, ולכן אין אנחנו יכולים להיכנס.

אומר רבי שמשון מאוסטרופולי: תתפלל שהיא תיעקר ותסתלק — ואז אנחנו משוחררים, יש גאולה, ונכנסים שם למעלה.

חלק שלישי · המשך התפילה והסדר בבית

"ותמלוך" ו"המלך הקדוש"

אחר כך מה אמר? "ותמלך אֶתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ... בָּהֶר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וּבִירוּשָׁלַיִם". איפה זה "ציון" ואיפה "ירושלים"? ציון — הר הבית; ירושלים — העיר. "ותמלוך" — ומשם לכל העולם.

ומיד חותם: "בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ". ויזהר לומר "המלך הקדוש" — על ידי זה ייקרע רוע גזר דינו. למה? כי אני המלכתי את השם, ואני אזרח שלו. ברגע שאתה מקבל עליך עול מלכות שמיים — אתה בחסות השם יתברך.

"אתה בחרתנו"

אחר כך "אַתָּה בָּחַרְתָּנוּ". מה זה "אתה בחרתנו"? מכל העולם כולו לא מצא אומה ולשון שמתאימה לקבל את התורה — רק ישראל. אז אנחנו בנים שלו.

למה? כי לא הייתה אומה שהסכימה לקבל את התורה כמו ישראל — "נעשה ונשמע".

"וידע כל פעול" — ארבעת העולמות

ומיד אתה אומר: "וַיֵּדַע כָּל פְּעוּל כִּי אַתָּה פָּעַלְתָּנוּ". מי זה "פעול"? הרי יש ארבעה עולמות — אצילות, בריאה, יצירה, עשייה — והוא הולך מלמטה למעלה:

"וידע כל פעול כי אתה פעלתו" — כל מי שבעולם העשייה ידע שהשם יתברך נותן לו חיים.

"ויבין כל יצור כי אתה יצרתו" — זה מעולם היצירה, יותר גבוה.

"ויאמר כל אשר נשמה באפו" — זה עולם הבריאה; זה כבר צדיק, שיש לו נשמה מעולם הבריאה.

"ה' אלוהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה" — זה עולם האצילות.

ואז לא יהיה הבדל בין אצילות לבריאה, יצירה ועשייה. למה? אומר רבנו האר"י, שהיום יש אצילות — זה יום שבת; ובריאה, יצירה, עשייה — אלה ששת ימי השבוע.

איך זה מתחלק? ראשון — בריאה, שני — יצירה, שלישי — עשייה; ואחר כך עולה עוד פעם: רביעי — עשייה, חמישי — יצירה, שישי — בריאה, ואז מגיע לשבת, עולם האצילות, כולו קודש. אז הכל יהיה קדוש; לא צריך לעבוד — רק נראה את השם ונעבוד אותו שכם אחד.

”ודברך מלכנו אמת וקיים לעד” — ההבטחה לאדם הראשון

ולא לשכוח השנה לחתום גם ”מקדש השבת וישראל ויום הזכרון”. אבל לפני זה מה אומר? ”ודברך מלכנו אמת וקיים לעד”. מה נכנס פה? למה זה לא כמו בחגים?

מכאן ראייה: הטיפשים אומרים ”חג שמח” — איזה ”חג שמח”?! כולנו עומדים למשפט, אם ימות או יחיה — ואתה נוהג בראש השנה כאילו זה פסח? ואין מי שיצחק את זה. נעשה ראש השנה יום של כיף, יום של ביקורים אצל הסבתא והאמא. תפתחו את העיניים — יש משפט!

אלא מה? בשעה שאדם הראשון חטא — מה עשה? מיד עמד אדם הראשון והתוודה, והקדוש ברוך הוא מחל לו. ומתי זה היה? ביום ראש השנה.

ואז אדם הראשון, אחרי שמחל לו, נשאר עומד. אמר לו: די, אני מחלתי לך. אמר לו: לא, יש לי בקשה אחת — כך אומר המדרש — ריבונו של עולם, יהיו לי בנים ובני בנים, והם יחטאו, וכל פעם תכעס עליהם ותעניש אותם; בבקשה ממך, כשהם יבואו ביום הזה לפניך — תבטיח לי שאתה מוחל להם. אמר לו: אני מבטיח.

ואיפה זה נרמז? דוד המלך בתהילים: ”לעולם ה', דברך נצב בשמים” — הדיבור של השם נשאר בשמיים, הוא אינו נמחק. ”לדר ודר אמונתך, כוננת ארץ ותעמדם. למשפטיך עמדי היום” — זה יום ראש השנה — ”כי תכל עבדיך”.

אז ממילא אנחנו אומרים לקדוש ברוך הוא: ”כי אתה ה' אלוקים אמת, ודברך מלכנו אמת וקיים לעד” — אתה הבטחת למחול לנו את העוונות. ”ברוך אתה ה', מלך על כל הארץ” — אנחנו ממליכים אותך על כל העולם, וממילא אנחנו תחתך, אנחנו אזרחים שלך, תשמור עלינו — ”מקדש השבת וישראל ויום הזכרון”.

ולמה אין אומרים ”שמחתנו”? הרבה מהראשונים כתבו שאין שם ”שמחתנו” ואין שם לשונות של שמחה — כי זה אינו יום של שמחה, זה יום של תפילה.

”עושה השלום” — סוד המלאך

אחר כך לא לשכוח: בסוף העמידה אומר ”עושה השלום” — בה”א הידיעה. למה ”השלום”? על שם המלאך. ”עושה השלום” בגימטריה שם המלאך שכותב את התפילות של ישראל. ויש לו תפקיד נוסף: אחרי שישראל גומרים את התפילה, הוא הולך ומוחק את כל הגויים — כך כותב המדרש — והוא משתק את המקטרג. לכן, גמרת את התפילה — שלא יבוא לקטרג עליך — תאמר ”עושה השלום”. ואם לא אמרת, תחזור ותאמר: ”עושה השלום במרומיו”, שיהיה בגימטריה השם שלו, כדי שהוא יתפלל עלינו.

”ויכולו”, ברכת מעין שבע וקדיש תתקבל

עכשיו, השנה הלילה הראשון הוא שבת — אז מיד אומר ”ויכולו” עם כל הקהל, כמו בכל שבת; ואחרי זה אומרים ברכת מעין שבע, ואומר ”המלך הקדוש” שאין כמוהו. אחר כך אומר קדיש תתקבל.

ומה הדין של ”עושה השלום”? בסתם קדיש לא צריך להגיד, אבל בקדיש של תפילה — כן. מה זה קדיש של תפילה? שכל אחד באופן פרטי, וגם החזן שאומר חזרת הש”ץ. אז יוצא שבברכת מעין שבע, כיוון שיש שם כעין חזרה — יאמר ”עושה השלום”.

ולמעשה הוא יכול להגיד גם בכל קדיש תתקבל. והטעם: ”השלום” הוא מתי שיש תפילה ובקשה שהתפללנו; אבל קדיש הוא שבח של השם יתברך, ולא צריך לומר בו ”השלום”.

מזמור כ”ד — שלושה טעמים לפרנסה

עכשיו — לא לבזבז את הזמן ולרוץ הביתה. לפני זה יש לנו את המזמור, פרק כ”ד בתהילים. למה אומרים אותו? פרנסה. ולמה זה קשור לפרנסה? שלושה טעמים:

טעם ראשון: דבר ראשון אני ממליך את השם — "וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכְבוֹד. מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְבוֹד? ה' צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְבוֹד סֶלָה" — ואני משבח אותו פעמיים. וכיוון שהמלכתי אותו, ומלך נותן פרנסה לאזרחים ודואג להם — לא לשחוט אותם ולמצות את דמם, אלא לתת להם.

טעם שני: "מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה', וְיָמִי יָקֻם בְּמִקְוֶם קִדְשׁוֹ? יָקִי כַפַּיִם וְיָבֵר לִבּוֹ, אֲשֶׁר לֹא נִשָּׂא לִשְׂנוֹא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה" — אדם שנשבע פוגע בפרנסה שלו, ואומר "יִשָּׂא בִרְכָּה" מי שלא נשבע למרמה. אני לא הוצאתי שבועה לשקר — אז מגיעה לי פרנסה.

טעם שלישי: נשבעתי בלידה שאקיים את דברי השם — "כִּי לֹךְ תִּכְרַע כָּל בָּרָךְ, תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן". וכיוון שנשבעתי בלידה ועכשיו אני מקיים את השבועה — אם כן, תן לי פרנסה.

ברכות "שנה טובה" — ואפילו קטן מברך את הגדול

עכשיו מברכים אחד את השני, מברכים "שנה טובה", כל אחד ואחד — ואפילו קטן מברך את הגדול. ויש כאן כמה טעמים:

אחד — שכולם נידונים, אז גם הוא נידון, ואני מברך אותו.

שניים — כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה. אז תשתדל לברך כמה שיותר; על ידי זה אתה מתברך.

שלושה — ראינו שהקדוש ברוך הוא בעצמו אמר לרבי ישמעאל: "ישמעאל בני, ברכני". וכיוון שראינו שהקדוש ברוך הוא בעצמו ביקש ברכה — גם אנחנו, הגדול מבקש ברכה מהקטן.

הבית: שלום עליכם, הדסים ואשת חיל

וכן ילך לביתו. השנה זה ליל שבת, ושאלו אותי מה עושים בליל שבת — הרי בדרך כלל מקיפים את השולחן, אומרים "שלום עליכם" ו"אשת חיל", ומברכים על בשמים, מביא שתי אגודות הדס משולש ומברך. אז **הכל כרגיל, אבל בזריזות**.

איך שהוא מגיע אומר: "שבת שלום, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות". מקיפים את השולחן, ולוקח הדסים ומברך עליהם — שתי אגודות הדס, כנגד "שמור" ו"זכור". ואז אומר "שלום עליכם" בקצרה, כל אחד ואחד — "שלום עליכם", "ברכוני לשלום", "צאתכם לשלום" — ו"אשת חיל".

"פתח אליהו" ותפילות ליל ראש השנה

ואז יושב ולומד "פתח אליהו" — תחילת שנה, אני מתחיל עם "פתח אליהו".

אחרי זה אומר "כִּי מִצָּא תֵן בְּעֵינֵי ה'" **שלוש עשרה פעמים**, כי השנה מעוברת. אבל "לְעוֹלָם ה'" נשאר **שתיים עשרה** — וזו טעות של הרבה; ב"לעולם ה'" אין אומרים שלוש עשרה, כי יש שם שנים עשר עולמות למעלה. השלוש עשרה הן בגלל החודשים. וכן "וַיִּזְרַע יִצְחָק" אומרים אותו שתיים עשרה פעמים, וכן "כִּי עָמַד מְקוֹר חַיִּים" וכולי.

ואחרי זה התפילה הנחמדה: "יְהִי רָצוֹן... הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, שֶׁהַשָּׁנָה הַזֹּאת תִּהְיֶה שָׁנַת אוֹרָה, וְנִהְיֶה חַכְמִים וְנִבְוִים בַּתּוֹרָה".

וכן ייתן לכל אחד מבני הבית לקרוא שני פסוקים, כדי שכולם ישתתפו וכולם יקשיבו ויתפללו — ולזכות אותם, ושלא יפטפטו ולא יפריעו לך. ומסיים: "**תחל שנה וברכותיה**".

קידוש ו"שהחיינו"

ליל שבת — עושה קידוש רגיל, וחותרם "מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון".

עכשיו מגיע ל"שהחיינו". צריך לכוון: שזכיתי לחיות השנה ולהגיע ליום הזה, ואחרים לא זכו — אז אני מודה לך.

אומר: ברגע שאתה אומר את זה, **המלאכים מברכים אותך שתזכה לשנה הבאה**. למה? כתוב בפסוק: "וְשִׁמְרָתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֵדָה מִיָּמֶיךָ יְמִימָה" — "החוקה הזאת", זה "שהחיינו וקיימנו והגיענו"; "למועדה" — גם בחגים שיבואו עלינו לטובה; "מימים ימימה" — תזכה עוד הרבה שנים.

וכיוון שראש השנה הוא גם ראש חודש — אין מזכירים את כל העניינים של ראש חודש, כדי שלא לעורר את השטן.

סוכר בלחם

ולא לשכוח **לשים סוכר בלחם** — יטביל את הלחם בסוכר.

תזכו לשנים רבות, נעימות וטובות

לוח ההלכות וההנהגות לראש השנה

בס"ד
עת רצון
לפתוח דף חדש
ולרשום בו טוב.

הרה"ג מוצפי שליט"א

ההלכות והנהגות לראש השנה

1 	2 	3 	4 	5
ערב ראש השנה נוהגים להתענות. ומעלתו גדולה מאוד. נמחלים שליש עוונותינו.	יאמר 11 פסוקים ראשונים בפרשת כי תבוא. (רבינו חיים פלאג" זצוק"ל)	הקב"ה מכריז: גביתי חובי מאיש זה. כיון שיש כאן הכרת הטוב ותודה והודאה לקב"ה.	נוהגים לעשות התרת נדרים ערב ר"ה.	ללכת לבית עלמין. להתפלל על קברי הצדיקים, שיתפללו עליו. ולא לבקש מהצדיק עצמו, אלא להגיד "רבונו של עולם, בזכות הצדיק הטמון פה ומעשיו הטובים תרחם עלינו.
6 	7 	8 	9 	10
טוב להסתפר לקראת ראש השנה. הקב"ה אבינו מלכנו, ועל חסדיו ורחמינו אנו בטוחים שיוציא לאור משפטינו בקדוש.	לתת ולהרבות צדקה בערב ראש השנה, כדי לבטל פיות המשטינים והמקטרגים. חתום פה שטן.	טוב לעשות פדיון נפש. והפדיון ממקח הדינים ונקרה רוע גזר דינו.	תשתדל האשה להפריש חלה. של השנה בכוונה עצומה, כדאי שיקח פירור ויציא ויאמר: הרי זו חלה.	הפרי חדש. היה נוהג לשלוח מנות לעניים.
11 	12 	13 	14 	15
וילך לטבול במקוה טהרה. מותר להתקלח לאחר הטבילה. ואם הוא אנוס, יעמוד צדקה וחצי מתחת לדוש ויחשב לו שטבל.	טוב ללמוד פירוש התפילה והפיוטים. התחברו על ידי גדולי עולם.	נוהגים להרבות אורה בבית הכנסת וגם בבית. ויניקו המנורות לפני החג.	יתפלל מנחה אחרונה של השנה בכוונה עצומה, והיא מעלה את כל תפילות השנה שנפסלו, והם פסולי המוקושין.	מברכין להדליק נר של שבת ויום טוב. קבלת שבת. צריך קודם השקיעה.
16 	17 	18 	19 	20
מתחילין בפיוט אחות קטנה.... ומעורר רחמי שמים עלינו	אומרים מזמור הישטיך לראש השנה.	יוסף הצדיק יצא בראש השנה מבור הכלא.	בתפילה עצמה טוב שיבכה, כיון שאנו נמצאים בדיון. דמעי אנסך לך.	יש 4 פעמים חיים "ב"זוכרנו לחיים". תענין במחזור קול ציון וראש השנה ותתענג נפשו. ביאור נפלא על כל התפילה.
21 	22 	23 	24 	25
ויכוון בכל התפילות כולל עשרת ימי תשובה.	יכוון במילים: "אתה גבור לעולם אדוני". שם קדוש אנל"א, וינצל מאויב רע, ותקובל תפילתו, ויחכים בתורה.	אומר 4 פעמים "ובכן". ואז מכין את המרכבה לשכינה הקדושה. אברהם, יצחק, יעקב ודוד המלך.	כל צמא. יש לכל אדם כלים, לבושים, צלם, מוחין, אורות.	כי תעביר ממשלת ודון מן הארץ. זאת ממשלת ודון העליונה. ויתפלל על היד שנשלחה במקדש וחחריבה ביתנו.
26 	27 	28 	29 	30
וחתם המלך הקדוש ועל ידיה ייקרע רוע גזר דינו לטובה. האדם הוא תחת חסותו של הקב"ה.	אתה בחרתנו.... אנו בניו של בורא עולם.	לעתיד לבוא לא יהיה הבדל בין 4 העולמות, אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.	אדם הראשון לאחר שחטא... שלעתיד לבוא אם יבואו בניו שחטאו ויבקשו מחילה ביום הזה, אזי ימחל להם. והבטיח הקב"ה למחול לנו. אשרינו שאנו בניו של בורא עולם והוא אבינו, מלכנו.	בסוף העמידה יאמר השלום.
31 	32 	33 	34 	35
ויש מלאך ספרי אל והוא כותב זכויותיהם של ישראל, והוא מכלה את הגוים, אומות העולם.	בברכת מעין שבע בליל שבת יאמר המלך הקדוש שאין כמוהו.	לא יבזו זמנו לריק ולבטלה.	לפני עלינו לשבח יאמר מזמור כ"ד בתהלים. "לדוד מזמור". והוא סגולה לפרנסה שלא יחסר מזונו כל השנה. אדם שנשבע פוגם פרנסתו.	ונוהגים למכור את פתחת היכל של הפרנסה.

36

שנה טובה ומתוקה

והקהל יברכו אחד את השני בברכת כתבה וחתימה טובה. גם הגדולים יברכו הקטנים, וכן להיפך.
כל הסדר בניסנו לבית לאחר התפילה הוא רגיל. ומתחיל "פתח אליהו הנביא". ויאמר פסוקי ברכה שמופיעים במחזורים.
ואת פסוקי הברכות שבתפילה.

והקב"ה יגזור עלינו גזירות טובות, כתיבה וחתימה טובה.

כתיבה וחתימה טובה

